

ÚSTÍ-AUSSIG.NET

Webové stránky Ústí-Aussig.net jsou mezi českými weby zabývajícími se architekturou naprosto ojedinělým projektem. Podobně pojatou databází architektury konkrétního města disponuje nejbližší rakouská Vídeň.

Před I. světovou válkou se městu Ústí nad Labem říkalo „malý Hamburg“. Místní přístav byl největším v celém Rakousku-Uhersku, což společně s blízkostí ložisek hnědého uhlí podnítilo masivní rozvoj průmyslové výroby. To sice na jedné straně ovlivňovalo negativně životní prostředí v severočeské metropoli, na straně druhé však přivádělo do města obrovské částky peněz. A kde jsou peníze, tam panuje stavební ruch. V kulise továrenských hal a komínů vyrůstaly honosné palácové vily ale i progresivní sociální bydlení pro dělníky nebo veřejné stavby silně podporované mecenášstvím.

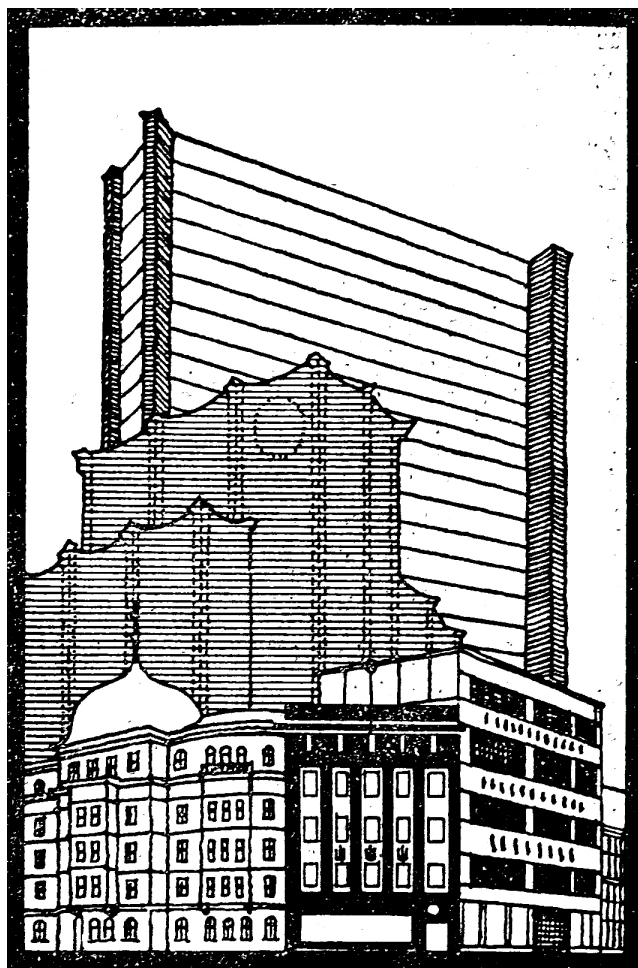
Město žilo kosmopolitní směsicí německých, židovských a českých vlivů. To se osobitě promítlo do jeho tváře. Architektonické trendy nečerpaly jen z regionálních vzorů. Nejbohatší ústecké rodiny si objednávaly návrhy staveb u předních architektů své doby. Promítaly se tu osobní a obchodní vazby na Prahu a Vídeň i přirozené kontakty za hranice s Německem. Místní architekti nemohli zůstat pozadu a snažili se více či méně úspěšně vstřebávat importované trendy.

Jak unikátní směsice stavebních stylů díky tomu v Ústí nad Labem vznikla, je možné posoudit částečně ještě dnes. A to i přesto, že vzhled krajského města výrazně narušilo bombardování v roce 1945, které vymazalo značnou část centra. V letech 1948–1989 bohužel bezohledné ničení historické zástavby pokračovalo. Nicméně i v tomto období vzniklo v Ústí nad Labem několik zajímavých staveb. Po roce 1989 zatím město nemělo příliš štěstí na bohaté a především uvědomělé investory, takže návrat ke kvalitní architektuře je velmi pozvolný. Jednu z mála výjimek tvoří městem financovaná stavba Mariánského mostu.

Práce na mapování ústecké architektury je prací objektivní. Odsun 70% původního obyvatelstva po druhé světové válce vymazal mnohé z kolektivní paměti Ústečanů. Současné generace mají složitou cestu k žádaným informacím. Dějiny české architektury navíc představují zejména dějiny architektury českého vnitrozemí. Dodnes mají obrovský deficit v mapování převážně Němci osídlených pohraničních oblastí. Zajímavé ústecké stavby a jména výrazných místních architektů je nutné vytahovat ze zapomnění a hlasitě upozorňovat na jejich význam v celorepublikovém měřítku.

Autoři stránek se takovou činností nekoordinovaně zabývali už dříve. Jejich ideálem bylo zpracování souhrnného průvodce ústeckou architekturou, z něhož by mohli čerpat odborníci i laici. V roce 2006 se spojili s občanským sdružením 400/27 a rozhodli se jako první krok vytvořit webové stránky o architektuře města Ústí nad Labem, které budou přístupné všem uživatelům internetu. Pochopili, že oproti knižnímu průvodci umožní internet zpřístupnit mnohem více informací a propojovat a „linkovat“ je do širšího kontextu. Stránky se poprvé představily veřejnosti v listopadu 2007.

Na tvorbě webu se podílejí tři odborníci – architekt Matěj Páral, fotograf Jan Vaca a historik a publicista Martin Krsek. Jako výchozí bod posloužil vlastní web architekta Matěje Párala www.aussig.mysteria.cz, který provozuje už několik let

WWW.USTI-AUSSIG.NET

WEB O ARCHITEKTUŘE V ÚSTÍ NAD LABEM A JEHO OKOLÍ

a zabývá se architekturou v Ústí nad Labem a okolí. Jde však o jednoduché stránky, spíše sklad dat, které svou stavbou neumožňují využít veškeré možnosti internetu.

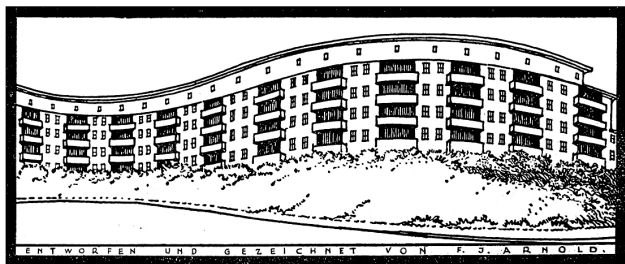
Nové stránky se podařilo postavit tak, že vznikla přehledná struktura vstřícná uživateli. Nabízí databázi, v níž je možné vyhledávat podle několika různých kritérií. Základní je jmenný registr architektů. Každý ze seznamu má vlastní evidenční kartu, které obsahuje základní data, stručný životopis, fotografii, razítko a podpis, jsou-li k dispozici. Zároveň zahrnuje případné odkazy na teoretické práce architekta a výskyt jeho jména v jiných databázích. Vše je aktivně prolinkováno dovnitř i vně stránek.

Ve vedlejším okně se zobrazují stavby přiřčené dotčenému architektu. A jednoduchým prokliknutím se lze přemístit do karty stavby. Ta obsahuje vedle kvalitních fotografií (současných i historických) základní údaje o stavbě, včetně autora, současných a dobových názvů, slohového zařazení aj. Ani tady nechybí případné odkazy na citace stavby v jiných pracích. Autoři se snaží maximálně využít aktivních prvků, takže každá karta obsahuje třeba odkaz na interaktivní mapu, v níž jde jednotlivé stavby snadno lokalizovat.

Pokud si návštěvník vybere možnost vyhledávání podle stavby má volbu tří cest – podle druhu, lokality a podle doby vzniku. Všechny nabízejí přímé spojení do karet jednotlivých staveb a odsud zase do karet autorů.

WWW.USTI-AUSSIG.NET

WEB O ARCHITEKTUŘE V ÚSTÍ NAD LABEM A JEHO OKOLÍ

Při tvorbě obsahu autoři z části převádějí a doplňují již dříve sesbíraná data z mateřského webu aussig.mysteria a z části přinášejí nové objevy získané z badatelské práce v archivech, studiem literatury a spoluprací se spřízněnými institucemi (jde především o Archiv města Ústí nad Labem, Muzeum města Ústí nad Labem a Národní památkový ústav – územní pracoviště Ústí nad Labem). Mezi významnými novinkami z prvního roku a půl existence webu můžeme zmínit například odhalení autorství vily ústeckého obchodníka Hübla, kterou navrhl významný vídeňský architekt Otto Prutscher. Je to teprve jeho druhá identifikovaná realizace na území republiky. Ohlas vzbudilo i představení nerealizovaných návrhů světově proslulého německého architekta Fritze Högera pro válečnou výstavbu v Ústí nad Labem, které česká společnost dosud vůbec neznala.

Databáze prochází několikrát měsíčně aktualizací. V oblasti architektů již obsahuje všechna jména významných autorů, jejichž aktivitu na Ústecku se dosud podařilo vystopovat a pak další desítky více či méně známých jmen. I databáze staveb už obsáhla nejvýznačnější realizace. Vzhledem k tomu, že cílovou skupinou jsou stavby od středověku po nejžhavější současnost, bude ale stále co doplňovat. V obou kategoriích lze pro rychlé vyhledávání nejzajímavějších dat skrýt méně významné autory a stavby.

Budování databáze však není jediným posláním stránek. Web chce být také zábavný a poučný. K tomu slouží především tematicky atraktivní seriály s populárně psanými články. Mezi nejčtenější patří seriál mapující osudy honosných vil a jejich obyvatel, seriál životních příběhů architektů s ústeckými kořeny, seriál o stavebních a architektonických nej... Ústecka nebo rozhovory s architekty a o architektuře. Ve spolupráci s Univerzitou J. E. Purkyně pak web publikuje přehled studentských prací na dané téma.

Hlavníčka Ústí-Aussig.net chce hrát také aktivní roli v současném dění na poli architektury a urbanismu města. Web prezentuje vizualizace nejnovějších stavebních záměrů a zakládá k nim na webu diskuze. Za dobu existence už vyrostl okruh často velmi fundovaných diskutérů, kteří prostřednictvím diskusního fóra publikují své připomínky a provokují zodpovědné osoby k reakcím. Web velmi citlivě sleduje záměry investorů stavět na úkor demolic hodnotných staveb. Věnuje tomu zvláštní seriál i diskusi. Spolupodílel se dokonce na organizaci demonstrace proti bourání historické zástavby. Publikovaná kritika jiného demoličního záměru zase přivedla investora k jednacímu stolu, k němuž byli pozváni i zástupci webu.

Na začátku roku 2009 spustil web německou verzi, neboť řadu ústeckých staveb vytvořili německy mluvící architekti. Měla by popularizovat Ústí v Německu a Rakousku a zapojit do života webu tamní zájemce o architekturu.

Obsah stránek bude během dalších let postupně vylepšován a doplňován tak, jak se podaří získat další údaje o jednotlivých stavbách a tvůrcích. Web se bude v maximální míře také snažit poskytovat zpravodajský servis k aktuálnímu dění. Představa autorů v delším horizontu počítá s vytvořením sítě sesterských webů pro další města v Čechách i za hranicemi. Podmínkou je nalezení aktivních spolupracovníků, jimž by bezplatně poskytli licenci na svou databázi. Vytvořila by se tím vzájemně propojená informační struktura umožňující návštěvníkům najít nečekané kontexty. Tvůrci webu se ale ani nevzdávají původní myšlenky na zpracování tištěného architektonického průvodce, případně tematické publikační řady.

MARTIN KRSEK

CENTRUM PRO DOKUMENTACI A DIGITALIZACI KULTURNÍHO DĚDICTVÍ FF UJEP

V závěru loňského roku bylo slavnostně otevřeno nové odborné pracoviště Filozofické fakulty UJEP v Ústí n. L. Centrum pro dokumentaci a digitalizaci kulturního dědictví, svou činnost však zahájilo již v letním semestru 2008. Vedle interiérových úprav objektu ve Velké hradební 15, kde v úzké součinnosti s pracovníky děkanátu FF a některými kolegy katedry historie vznikaly tři nové učebny, laboratoř a kancelářské prostory, spočívaly přípravy především v nákupu technických prostředků k výuce. Ty již v letním semestru prodělaly svou první zatěžkávací zkoušku. Centrum se podílelo na realizaci studentské praxe A pro 1. ročník oboru Dokumentace památek na katedře historie FF UJEP. Při ní zajišťovalo pro Národní památkový ústav v Ústí nad Labem dokumentaci barokního gloriety v Milešově, která byla nutnou podmínkou k formální legalizaci faktické existující stavby. V září 2008 proběhla 1. fáze dokumentace, při níž byly zaměřeny půdorysy a řezy obou podlaží gloriety a byly pořízeny ortogonální fotografie cyklu interiérových maleb. Pomocí totální stanice bylo změřeno hlavní průčelí objektu a interiéry k vytvoření digitálního prostorového modelu stavby.

Výsledky práce Centra byly představeny 26. září 2008 v Doksanech na odborném semináři vědeckého úkolu VZ MK ČR 301: Operativní průzkum a dokumentace památek, jehož řešitelem je na půdě Národního památkového ústavu PhDr. Vladislav Razím. Prezentované výstupy stejně jako organizace propojení výuky a praxe vzbudily zaslouženou pozornost odborné veřejnosti. Při oficiálním otevření Centra 17. prosince 2008 tak byli přítomni nejen zástupci NPÚ z Ústeckého, Karlovarského a Středočeského kraje, ale také z Fakulty architektury ČVUT Praha a Západočeské univerzity v Plzni. Z následného neformálního setkání zúčastněných pak vzešly nové náměty pro činnost Centra, které jsou v dnešní době již zformulovány v jednotlivé úkoly:

V rámci prosemináře Dokumentace památek bude v jarním semestru dokončeno zaměření zahradního průčelí zámeckého gloriety v Milešově a sestaven úplný digitální trojrozměrný model objektu s vnitřním a vnějším fotografickým pláštěm. Dokumentace bude využita vlastníkem objektu jako podklad

Obr. 1. Slavnostní otevření Centra pro dokumentaci a digitalizaci kulturního dědictví (Velká hradební 1343/15, Ústí nad Labem) v prosinci 2008. Foto: Jan Peer.

Obr. 2. Nově vzniklá učebna V2-2 v Centru pro dokumentaci... Foto: Jan Peer.

pro restaurátorský a stavební zásah. K dokončení tohoto úkolu využije Centrum potenciál tří pomocných vědeckých sil z řad studentů oboru DP.

Aktuálně se rýsuje možnost zapojení Centra do přeshraničního projektu Dokumentace a zhodnocení stavebního památkového fondu města Jáchymova. Konference, pořádaná k tomuto tématu 22. června 2009, je přímou reakcí na tzv. Jáchymovské memorandum 2008, v němž se především historici, architekti a osobnosti kulturního života pozastavovali nad stavem památkového fondu města Jáchymova (www.svornik.cz). Centrum zde představí možnosti digitálních dokumentačních metod a zabezpečí prezentaci bakalářských a diplomových prací studentů KHI FF UJEP, které se věnovaly městu Jáchymovu. Dokumentaci a vyhodnocení stavebního fondu nelze samozřejmě provést bez zpracování archivního materiálu. Je proto pochopitelné, že se jak Centrum, tak katedra historie výrazně angažují v edici souboru městských knih a v pořádání knihovního fondu. Důležitá je účast saských partnerů z Annabergu, Freibergu a Marienbergu, neboť město Jáchymov pracuje na vytvoření společného projektu, s jehož pomocí budou v budoucnu všechny dokumentační aktivity v Jáchymově financovány. Na společném setkání organizátorů 7. ledna 2009 byly také již předběžně stanoveny cíle pro studentskou praxi A 1. ročníku DP KHI, která proběhne prvních 14 dní v září 2009. Tato praxe bude provázána s praxí studentů

architektů z FA ČVUT Praha pod vedením doc. M. Rykla a Ing. arch. M. Hauserové. Obě praxe se budou kooperačně krýt a jejich cílem bude dokumentace náleзовých situací a vyhodnocení stavebních fází renesančního domu č. p. 8 v Jáchymově.

Centrum je také spolupořadatelem 8. konference stavebně historického průzkumu, která se bude konat ve dnech 9.–12. června 2009 na zámku v Děčíně. Konference se zúčastní na sto historiků, architektů, stavařů a archeologů z celé republiky a lze jen doufat, že zastřešujícímu tématu „Historismus – styl a projevy“, které nabízí možnost filozofického přesahu úzkého pojetí architektury, bude oblast saské renesance a thunovského romantismu vděčným zázemím. Z příspěvků konference bude vydán tradiční monotematický sborník.

Mimo tyto hlavní aktivity Centrum již také zajišťuje výpůjčky dokumentačních prostředků pro studenty při zpracovávání bakalářských a diplomových prací a také základní zaškolení. S využitím materiálního zázemí Centra počítáme i pro individuální studentské praxe B, které již tradičně proběhnou v institucích památkové péče, muzeích a archivech regionu.

KAMIL PODROUŽEK

TECHNICKÉ ZÁZEMÍ CENTRA PRO DOKUMENTACI A DIGITALIZACI KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

Centrum dokumentace je specializované pracoviště Filozofické fakulty UJEP, které je zaměřeno na výzkum a vzdělávání v oblasti dokumentace hmotného kulturního dědictví (architektura, drobné památky, významné pramenné artefakty aj.), včetně pořizování audiovizuálních záznamů. Ke své činnosti je vybaveno moderní záznamovou technikou, jejíž přehled zde podáváme.

Pro zpracování digitálních audiovizuálních záznamů má pracoviště k dispozici počítačovou pracovní stanici pro zpracování obrazových dat (pracovní stanice s digitální stříhovou kartou Canopus, tři monitory, audio mixační pult, DVD vypalovací mechanika, sw Adobe Premiere pro 1.5, Adobe Photoshop CS, Ulead DVD workshop SE – dvd, authoring sw). Digitální záznam obrazu je možné pořizovat díky poloprofesionální DV kameře Canon XM2.

Obr. 3. Studenti 1. ročníku oboru Dokumentace památek při práci s totální stanicí Leica v barokním gloriety v Milešově. Foto: Jan Peer.

Obr. 4. PhDr. Kamil Podroužek a Ing. Vladimír Bruna při práci s totální stanicí Leica, přihlíží J. Skopec, T. Nejezchlebová, T. Brož, J. Frundl a A. Kratochvílová, neznámý(á) znechuceně odchází zmožen náročností nové technologie. Foto: Jan Peer.

Centrum dokumentace je také vybaveno počítačem a SW pro fotogrammetrii, moderní a perspektivní metodu dokumentace objektů a veškerých movitých předmětů. Samozřejmostí je profesionální programové vybavení: AutoCad Civil 3D 2008, AutoCad Map 3D 2009 CZ, Photomodeler 6, Photomodeler Scanner full.

Pracoviště v současné době disponuje řadou digitálních fotoaparátů od čistě profesionálních (Nikon D3, Nikon D300) přes méně náročné digitální zrcadlovky (Canon EOS 10D, Nikon D60), až po kompaktní fotoaparáty (Nikon P80).

Pro zabezpečení terénního výzkumu jsou k dispozici totální stanice Leica TCR 802 a Leica TCR 803.

Díky těmto v mnohém unikátním přístrojům a softwarům Centrum dokumentace umožňuje studentům katedry historie FF UJEP zapojení do vědecko-výzkumné práce v rámci seminářních a závěrečných prací, poskytuje jim dostatečné zázemí pro získání praktických dovedností v oblasti dokumentace památek a získávání a následné zpracování digitálních audiovizuálních dat a jejich kvalitních výstupů.

Kromě uvedeného vědecko-výzkumného zázemí pracoviště poskytuje i technické zabezpečení různých společenských akcí, na nichž se katedra historie FF UJEP podílí.

JAN PEER

Obr. 5. Pracovníci Centra pro dokumentaci... a Národního památkového ústavu při práci s totální stanicí Leica. Foto: Jan Peer.

7. KONFERENCE SDRUŽENÍ PRO SHP

Ve dnech 10.–13. června 2008 pořádalo *Sdružení pro stavebně historický průzkum* ve spolupráci s Národním technickým muzeem, Národním památkovým ústavem, ú.o.p. v Lokti a Krajským muzeem Karlovarského kraje již v pořadí sedmou specializovanou konferenci, tentokrát na téma *Technická infrastruktura budov a sídel*. Zázemím konference bylo jáchymovské Sanatorium Dr. Běhounka.

Konference začala netradičně o den dříve (10. června) a to exkurzí do podzemí karlovarského Vřídla a protilehlé krypty kostela sv. Máří Magdalény. Po přesunu do Jáchymova navazoval program volným večerem na téma *Jáchymov: historický fenomén i problém*. Jednalo se o blok přednášek věnovaných historii města Jáchymov, ve kterých byl nastíněn jeho stavebně historický, kulturní a společenský vývoj. Zazněly příspěvky Mgr. Jiřího Klsáka (Hrad Freudenstein a počátky města Jáchymova), PhDr. Stanislava Burachoviče (Dějiny a kultura Jáchymova v době renesance a baroka), Ing. arch. Mileny Hauserové, CSc. (Jáchymovské domy – souvislosti), Mgr. Lubomíra Zemana (Stavební podoba Jáchymova v 16.–20. století a Jáchymov v posledních 60-ti letech) a Mgr. Emilie Těšinské (Objev radioaktivity a nové impulsy pro rozvoj Jáchymova na počátku 20. století). Cílem tohoto bloku přednášek konaných v objektu bývalé jáchymovské mincovny bylo upozornit na jedinečný stavební fond, na pohnutou historii města a nastínit jeho současné problémy. Historické kvality Jáchymova nejsou v obecném povědomí a i v míře vědeckého bádání jsme teprve na prahu poznání. Snahou tedy bylo iniciovat širší zájem veřejnosti o tuto opomíjenou problematiku.

Oficiální konferenční den začínal ve středu 11. června bloky přednášek s názvy *Voda pro město a Pevnosti a rezidence a jejich technická zařízení*. Odpoledne pak následovala prohlídka některých jáchymovských památek – špitálního kostela Všech svatých, kostela sv. Jáchyma a domů čp. 12, 117, 143 a 467. Poté byl v prostorách mincovny připraven společenský večer, na kterém se o kulturní zážitek postarali karlovarští *Primitivové neznámé kultury*.

Druhý den pokračoval blok příspěvků k infrastruktuře pevností a rezidencí a po poledni na něj navázal blok nazvaný *Technická infrastruktura vs. architektonický koncept*. Na pozdní odpoledne byla připravena exkurze do nedaleké Horní Blatné, kde jsme navštívili kostel sv. Vavřince, dům čp. 29, muzeum, blatenský vodní příkop (vodní příkop ze 16. století zásobující důlní zařízení), tzv. vlčí jámy (sejpy po rýžování cínu) a rozhlednu na Blatenském vrchu.

Páteční den byl věnován opět přednáškám a to v blocích – *Technologie a zařizovací předměty a TZB vybraných objektů*.

Místo konání konference nebylo vybráno náhodně. Záměrem pořadatelů bylo představit kvality jáchymovského stavebního fondu širšímu plénu odborníků, upozornit je na jeho současný tristní stav a představit i jeho možný potenciál. Jáchymovské historické centrum má kvality takových měst jako je Český Krumlov či Slavonice, současný vývoj událostí však bohužel spíše nasvědčuje podobnému osudu, jako mělo město Horní Slavkov (kde bylo zničeno cca 70 % historické zástavby). Z těchto důvodů se proto účastníci konference rozhodli apelovat na zainteresované orgány i laickou veřejnost a zveřejnili svůj postoj v tzv. *Jáchymovském memorandu* (viz příloha). Především upozorňují na nutnost záhy začít pracovat

na odborné dokumentaci a zachytit tak rychle mizející kulturně historické hodnoty jednotlivých domů a s novými poznatky průběžně seznamovat veřejnost. V tomto směru by byla žádoucí spolupráce nejen s odbornými organizacemi, ale i jednotlivci a v neposlední řadě také s univerzitami.

Alžběta Kratochvílová

Sdružení pro stavebněhistorický průzkum

161 00, Praha 6, Stochovská 151/12 | e-mail: shp@svornik.cz | <http://www.svornik.cz>

V Jáchymově dne 13. června 2008

Jáchymovské memorandum

Účastníci 7. specializované konference pořádané Sdružením pro stavebněhistorický průzkum v Jáchymově ve dnech 10.–13. června 2008 s hlubokým znepokojením konstatují katastroficky se zhoršující stav stavebního fondu historického jádra města Jáchymova. Současný stav neodvratně směřuje k zániku fyzické podstaty jednotlivých měšťanských domů a rozpadu urbanistické struktury města. Tato skutečnost je v bolestném kontrastu s historickým významem tohoto města, které v rámci Čech dosud chová ojedinělý soubor pozdně gotické až renesanční měšťanské architektury a představuje fenomén středoevropského významu. Přestože je Jáchymov prohlášen městskou památkovou zónou a jednotlivé objekty zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky, je mimořádná hodnota zdejšího stavebního fondu bohužel známá jen úzkému okruhu odborníků a skutečný výkon deklarované ochrany je velmi omezený.

Jáchymov je unikátem díky souhře přírodních a historických podmínek vzniku a mírou i vysokou kvalitou dochovaných konstrukcí a prvků – např. jen zde je jediný známý příklad kroužené klenby v měšťanském domě na českém území (čp. 12). Dalšími špičkovými fenomény jsou sklípkové klenby (čp. 143), profilované stropy a renesanční nástěnné malby (čp. 8), v neposlední řadě pozdně gotické a renesanční portály. Současný stav příkře kontrastuje se stavem obdobných měst na saské straně hranice.

Účastníci konference si jsou vědomi, že současný stav vyvolal souhrn dlouhodobě působících negativních faktorů a že řešení současného stavu bude nutno založit na komplexním hodnocení všech spolupůsobících vlivů.

S vědomím všech těchto okolností však účastníci konference společně soudí, že úkol zachytit a odborně zhodnotit ohrožené a mizející hodnoty je prvním krokem kulturního přístupu k řešení jáchymovského problému. Jeho vymahatelnost zakládá současná právní úprava zacházení s památkami. S ohledem na postup chátrání již tento požadavek nesnese odkladu.

Za účastníky konference

Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.
starostka Sdružení pro stavebněhistorický průzkum